

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.registrator@regeringskansliet.se

Filip Vestling
filip.vestling@regeringskansliet.se

Vår referens/dnr:
2024-61

Michelle Tun von Gyllenpalm
michelle.vongyllenpalm@svensktnaringsliv.se

Er referens/dnr:
KN2023/01290

2024-04-19

Yttrande från Svenskt Näringsliv om nätkoncession för ledning sträckan Hurva- danska gränsen, Hansa Power Bridge

Affärsverket svenska kraftnät (Svk) planerar tillsammans med den tyska transmissionsnätoperatören 50Hertz för en ny likströmsförbindelse, Hansa Power Bridge, mellan Sverige och Tyskland. Enligt Svk är det huvudsakliga syftet med projektet att stärka kopplingen mellan Norden och övriga Europa genom ökade möjligheter till elhandel. Svk har ansökt vid Energimarknadsinspektionen om nätkoncession för en 320 kilovolts mark- och sjökabel från Hurva i Ystads kommun till territorialgränsen mot Danmark. Svenskt Näringsliv har givits möjlighet att inkomma med ett yttrande över Svk:s ansökan, för att bedöma effekterna för svensk elmarknad av att den nya förbindelsen tas i drift.

Sammanfattning och rekommendation

För Svenskt Näringsliv är huvudfrågan kring Hans Power Bridge följande:

Vad är nyttan för Sveriges konsumenter och för det svenska näringslivet, och i synnerhet den internationellt konkurrensutsatta industrin, med att bygga ut ytterligare elhandelsförbindelser till Tyskland?

- Ökad gränsöverskridande elhandel kräver att varje land tar ett grundläggande ansvar för det egna landets kraftsystem. Så sker inte idag.
- Om elhandeln över gränserna ska öka kräver det att prissignalerna fungerar för att påverka energimarknaderna och tillföra ny produktion och överföring där det behövs. Idag fungerar inte detta tillräckligt väl.
- Utifrån de stora antal förändringar och osäkerheter som elsystemen i Sverige och Norden just nu står inför anser Svenskt Näringsliv att regeringen bör avvakta med att ge nätkoncession till Hansa Power Bridge.

Inledande kommentarer

Att Sveriges framtida elförsörjning fungerar är centralt för vårt välstånd och för näringslivets möjlighet att genomföra den klimatomställning som måste ske. Näringslivets elektrifiering och klimatomställning kräver mer av alla fossilfria kraftslag till konkurrenskraftiga kostnader samt omfattande satsningar på elnätsinfrastruktur. Ett välfungerande energisystem förutsätter tillräcklig produktion, effekt, överföringskapacitet, flexibilitet och lagring. Svenskt Näringsliv har sammanställt näringslivets framtida elbehov i flera scenarioanalyser och har lämnat en lång rad policyrekommendationer¹ för att möjliggöra att den behövda elproduktionen kommer på plats. En konkurrenskraftig energimix behöver bestå av alla fossilfria kraftslag och framför allt vattenkraft, kärnkraft och vindkraft. Energiöverföring är lika viktigt för omställningen som en ökad elproduktion. Detta kräver en rejäl utbyggnad för att möta framtiden. Idag utgör den långsamma takten på utbyggnaden av framför allt transmissionsnät en betydande flaskhals för omställningen till ett fossilfritt samhälle. Det handlar inte bara om att bygga mycket elproduktion och nät, det handlar även om att bygga på rätt ställen och att nyttja elsystemet i sin helhet så effektivt som möjligt.

Integration och elhandel över gränser

Grundidén med den avreglerade elmarknaden är integration och elhandel över gränserna. Därför investeras idag i allt fler mellanlandsförbindelser i EU. Det är generellt positivt att elmarknaden är integrerad, vilket den svenska elmarknaden varit sedan länge inom Norden. Detta har bidragit till ett effektivt nyttjande av resurser och har tjänat elmarknaden och dess konsumenter väl.

Sedan ett antal år har även Baltikum integrerats, vilket tydligt visat sig vara betydelsefullt inte minst i samband med Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, då all import av el från Ryssland stoppats. Här har det till stor del handlat om en solidaritetsfråga där Nordbalt-kabeln till Litauen varit i drift sedan 2016. Integreringen har ytterligare ökat då nya kablar byggts de senaste åren från Norden till andra länder t ex North Sea Link år 2022 mellan Norge och Storbritannien och Viking Link år 2023 mellan Danmark och Storbritannien.

En fråga som inte är klarlagd är hur länge Baltic Cable kommer att finnas kvar. Svk:s scenario-analyser har räknat med att befintliga HVDC förbindelser till utlandet finns kvar, då det antas att de förnyas då de uppnår sin tekniska livslängd. Skulle däremot Baltic Cable läggas ned uppstår en annan situation som då bör analyseras. Baltic Cable är en 615 MW havskabel som idag utgör enda förbindelsen mellan SE4 och Tyskland. Kabeln togs i drift 1994, har en förväntad livslängd på ca 40 år och ägs av Statkraft vilket gör den till den enda utlandsförbindelse som Svk inte samäger tillsammans med anslutande grannlands TSO.

¹ [Startprogram för elnät \(svensktnaringsliv.se\)](#), [Startprogram för utvecklad vattenkraft \(svensktnaringsliv.se\)](#), [Startprogram för ny kärnkraft \(svensktnaringsliv.se\)](#), [Startprogram för mer vindkraft \(svensktnaringsliv.se\)](#)

Utlandsförbindelser och elhandel kan bidra till både högre och lägre elpriser, men också till ökad robusthet och redundans i elförsörjningen. EU-kommissionen har uppskattat att fler gränsöverskridande förbindelser i elnäten kan spara elanvändarna 9 miljarder euro om året fram till 2040, samtidigt som dessa investeringar räknas kosta 6 miljarder euro om året i investeringar. Koppling till kontinental-Europa påverkar elprissituationen, främst finns risk för högre elpriser då ofta gas- eller kolkraft är prissättande på marginalen. Det finns givetvis även en möjlighet för lägre priser om vind- och solkraft finns i överflöd. Prisfluktuationer har visats sig tydliga och stora under de senaste åren till följd av de höga gaspriserna men även flera timmar med negativa elpriser.

Sverige har redan uppfyllt EUs krav på sammanlänkning

Sverige är ett av de länder som har mest elhandelsförbindelser med sina grannländer. Och som Energimarknadsinspektionen konstaterar bidrar Hansa Power Bridge inte till att uppfylla de europeiska kraven om viss mängd sammanlänkningskapacitet, eftersom det kravet i dagsläget redan är uppfyllt med god marginal. Det finns således inget krav från EU att Sverige ska öka förbindelserna.

Ojämn efterfrågan på el

Efterfrågan på el i Sverige är nästan dubblerad under vintertid jämfört med sommartid, vilket ökar behovet av att handla med el när det råder brist eller överskott i det svenska elsystemet. En ökad handelskapacitet gör det möjligt att exportera el till kontinenten i perioder med överskott i Sverige och Norden. De nordiska ländernas vatten- och kärnkraft erbjuder attraktiva förmågor för närliggande elsystem med en högre andel variabel kraftproduktion. Utlandsförbindelser möjliggör också import när överskott i resten av Europa ger lägre priser än i Norden. Ett exempel är Aurora Line, en förbindelse mellan Sverige och Finland, som byggs nu och kommer bidra till svensk systembalans och ge tillgång till elförsörjning från finsk kärnkraft.

Men om elhandeln över gränserna ska öka kräver det att prissignalerna fungerar för att påverka energimarknaderna och tillföra ny produktion och överföring där det behövs. Idag fungerar inte detta tillräckligt väl. Det finns en utmaning i att många länder satsar alltmer på variabel väderberoende kraft och förlitar sig på att andra länder ska kunna balansera systemet genom att exportera vid behov. Med samvariationer i väderförhållanden över landsgränser kan detta skapa ett tilltagande problem i takt med att andelen väderberoende kraftproduktion ökar.

Södra Sverige har EU:s lägsta självförsörjningsgrad

Oro för knapphet och bristande leveranssäkerhet i den inhemska elförsörjningen har bidragit till skepsis gentemot utlandsförbindelser i flera europeiska länder. På sikt behöver elhandeln mellan europeiska länder öka, och det finns stora fördelar med att till exempel ha gränsöverskridande elområden. Det är i längden billigare att samordna kraftsystemet över flera länder än att vart och ett ska bygga egen

redundans och reservkapacitet. Om Sverige inte kan exportera el, försämras också incitamenten att investera i ny elproduktion i Sverige.

Ökad gränsöverskridande elhandel kräver att varje land tar ett grundläggande ansvar för det egna landets kraftsystem. Så sker inte idag. Problemet finns emellertid inte enbart i andra länder. Elområde SE4 har enligt de europeiska systemoperatörernas samarbetsorganisation Entso-E (2022)² minst installerad elproduktionskapacitet i förhållande till förväntad maximal användning bland alla 50 undersökta europeiska elområden. En nätkoncession bör därför åtminstone inte ges förrän det säkerställs att SE4 kommer tillföras tillräcklig mängd ny elproduktion innan dess att Hansa Power Bridge har färdigställts.

Det måste finnas hållbara planer för leveranssäkra elsystem med hänsyn till klimatmålen. I nuläget behöver konsekvenserna av utlandsförbindelser för samhälle och näringsliv analyseras noggrant innan beslut fattas, och det finns i många fall skäl att avvakta. Exempelvis estimerar en sammanställning från Invest in Skåne att regionen till följd av effektbristen i kraftnätet förlorat möjligheter till företagsetableringar som överstiger 4 500 årstidsarbetstillfällen.³ Svk ser Hansa Power Bridge som ett sätt att förbättra försörjningstryggheten, men försörjningstryggheten behöver i första hand förbättras genom ökad elproduktion och stärkt överföringsförmåga inom Sveriges gränser.

Översyn av elområden i EU

Det pågår även ett viktigt arbete kring en eventuell ny indelning av elområden i EU, som leds av ACER. Detta kan få en stor påverkan om t ex Tyskland delas in i två områden, där Svk då antar ett 20-procentigt lägre pris i norra Tyskland. Detta ger givetvis en positiv effekt på prisnivån i södra Sverige såsom situationen redan ser ut idag. Men hur prispåverkan kan utvecklas med Hansa Power Bridge bör analyseras mer ingående än det kompletterande svar som givits av Svk i nuläget.

Sammanfattningsvis bör det fortsatta arbetet för en förstärkt inre marknad för energi genom utlandsförbindelser inkludera en princip och förutsättning om att enskilda medlemsländer samtidigt har ett grundläggande ansvar för att tillförsäkra ett resilient och leveranssäkert elsystem. Den vällovliga ambitionen att förstärka den gemensamma inre marknaden för energi genom utlandsförbindelser bör därför även överväga att innefatta incitament som bidrar till att individuella medlemsstater tar ett sådant ansvar.

Ta inspiration från Stabilitets- och Tillväxtpakten

Principerna bakom Stabilitets- och Tillväxtpakten bör kunna fungera som en analogi i detta avseende. Med Stabilitets- och Tillväxtpakten skapade EU förutsättningar för att kunna införa en gemensam valuta. Förutsättningen för gemensamma valutaområden är en gemensam finanspolitik. Eftersom EU-länderna inte har en

² https://eepublicdownloads.entsoe.eu/clean-documents/sdc-documents/seasonal/WOR2022/Winter%20Outlook%202022-2023_Report.pdf

³ <https://www.tn.se/naringsliv/34845/elbristen-har-kostat-skane-4-500-jobb-katastrof/>

gemensam finanspolitik valde man att införa konvergenskriterier som skulle säkra att valutaområdet fungerade. Syftet var att garantera sunda statsfinanser och det avkrävdes av alla medlemsstater att efterleva paktens krav – samt för de länder som anslöt sig till euron. Således var det alltså brett accepterat att den successivt fördjupade europeiska integrationen genom den europeiska ekonomiska och monetära unionen ställde krav och årlig översyn på medlemsstaternas finanspolitik och makroekonomiska utmaningar.

För att förstärka den inre marknaden för energi i ett alltmer komplext europeiskt energisystem – som fortsatt kommer ha ett stort behov av utlandsförbindelser – behövs därför kompletterande krav och incitament för medlemsstaterna i syfte att garantera ett resilient och leveranssäkert elsystem som bidrar till systemnyttor och stabilitet för det europeiska elsystemet som helhet.

Svk:s ursprungliga samhällsekonomiska analys baserades på ett 100% förnybart elsystem

I den samhällsekonomiska analysen som ligger till grund för koncessionsansökan, antogs att kärnkraften skulle vara helt utfasad i Sverige till år 2040.

Svk har byggt sin samhällsekonomiska analys av projektet till regeringen utifrån de scenarioanalyser de utfört i sina Långsiktiga Marknadsanalyser. I scenarioarbetet är de tydliga med att detta inte är några prognoser. LMA: "Scenarierna och de simuleringsresultat som presenteras inte är prognoser utan ställs upp som utgångspunkt för analys av vilka utmaningar som olika möjliga utvecklingsvägar kan innebära för kraftsystemet, samt vilka åtgärder som kan behövas för att möta utmaningarna."

Enligt Svk kommer elpriset att öka i södra Sverige till följd av Hansa Power Bridge. "Den maximala påverkan på det genomsnittliga priset i något scenario är ca 2 EUR/MWh men i de flesta fall är påverkan betydligt lägre". Antagandet bygger även på att fler kablar kommer byggas till kontinenten och därmed ökar generellt hela prisnivån i Norden.

I detta sammanhang kan nämnas att Norges regering för ett år sedan, i mars 2023, beslutade att inte ge koncession för ännu en kabel till Storbritannien, NorthConnect Line⁴. Även om en ren samhällsekonomisk analys visar att kabeln skulle vara lönsam anser regeringen i Norge att bedömningen måste ta fler hänsyn. Följande argument har lyfts upp; de interna flaskhalsarna är för stora, kabeln ökar inte försörjningstryggheten i Norge, elpriset ökar för konsumenten och regeringen anser att el ska användas för förädling i norsk industri. De hänvisar även till osäkerheterna i utvecklingen på dagens elmarknader i andra länder. Sammantaget gör detta att koncession inte kan ges. Den norska regeringen öppnar dock för att det i framtiden

⁴ Länk till regeringsbeslut : [Avslag på konsesjonssøknad om bygging og drift av NorthConnect-kabelen - regjeringen.no](#)

kan det bli aktuellt med nya sk hybridkablar, dvs anslutningar genom havsvindparker.

Det är viktigt att påpeka att när Hansa Power Bridge först planerades såg elanvändningen och framtidsutsikterna för elmarknaden annorlunda ut. De senaste åren med den kraftfulla omställning Sverige står inför, med en fördubblad elanvändning, gör att argumenten för denna förbindelse har förändrats kraftfullt. Då fanns ett stort intresse att främst exportera ytterligare samt att säkra ett ökat geografiskt område för import vid ett 100-procentigt förnybart elsystem, vilket då var aktuellt. Svk förutspår dessutom att gaspriserna kommer sjunka på kontinenten och att prisskillnaden mellan Sverige och kontinenten därmed kommer sjunka.

Generellt gäller att producentnyttan ökar där elpriset ökar, medan konsumentnyttan ökar där elpriset minskar. Den totala samhällsnyttan ökar alltid när man ökar överföringskapaciteten förutsatt att det finns prisskillnader i ursprungsfallet. Från Svenskt Näringsliv måste vi i första hand se till konsumentnyttan.

Rekommendation

Utifrån de stora antal förändringar och osäkerheter som elsystemen i Sverige och Norden just nu står inför anser Svenskt Näringsliv att regeringen bör avvakta med att ge nätkoncession till Hansa Power Bridge. För att säkra det svenska näringslivets konkurrenskraft, bör därför en nätkoncession åtminstone inte ges förrän det tillförsäkrats att SE4 kommer att tillföras tillräcklig mängd ny elproduktion innan dess Hansa Power Bridge har färdigställts.

Karin Johansson
Vice vd, chef för näringspolitik
och opinionsbildning

Michelle Tun von Gyllenpalm
Expert Energipolicy